

Kazsuba Mihály Attila

ROKONAINK KATALÓNIABAN? - ALÁNOK AZ IBÉRIAI FÉLSZIGETEN

A katalán önmeghatározás

Bárhol is élünk a világban, fontos, hogy megismerjük a szokásokat, a helyi sajátosságokat és többé-kevésbé a hely történetét – történelmét. Mielőtt 1994-ben Jászberénybe kerültem, keveset tudtam a Jászok eredetéről, korábbi vándorlásairól, alán rokonságukról, a Jászsághoz kapcsolódó fontosabb történelmi eseményekről, pl. a redempcióról. 14 év alatt a jászberényi kulturális események, rendezvények, kiadványok, és többek között a Jászsági Évkönyvekben olvasottak alapján jelentősen bővültek az ismereteim és ez az érdeklődés máig tart. Néhány évvel azután, hogy munkába

*Demonstráció egy focimeccsen. A plakáton szereplő
szöveg: Katalónia nem Spanyolország
fotó: internet*

álltam a Jászberényi Erzsébet Kórházban, egyszer egy barátom azt találta mondani, hogy “te jászabb vagy már a jászoknál”, miután sikerült újat mondanom neki a jászok történelméről. Ez nagyon hízelgő megjegyzés volt, de sem geográfaiilag, sem genetikailag nem lehetett igaz. A kasubok (kaszubok, kazsubok) törzse, akiknek mai utódai elsősorban Észak-Lengyelországban a Gdansk környéki területeken élnek, a nyugatiszláv népcsoporthoz tartozott, talán épp a vizigótokhoz. Kevesen az elődeim közül északról jutottak Szabolcsba, ahonnan származom.

Demonstráció a spanyolok nemzeti ünnepén Barcelonában, 2012. október 12-én.

A plakáton olvasható: Katalónia Spanyolország. Mi spanyolul beszélők kizsájtítottnak érezzük magunkat Katalóniában.

Most hasonló helyzetben vagyok, mint közel húsz éve voltam Jászberényben. Katalónia történelmével ismerkedem, aminek különös aktualitást adnak a jelenlegi katalán függetlenségi törekvések és az ehhez kapcsolódó önmeghatározás kérdésköre. A baráti köröm fele része “harcos” katalán. Értem őket, az indítékaikat, csak éppen ebben a mai nyitott Európában mégis furcsának tűnik az erős szeparációs hajlamuk.

Az autonómia jól működik, a nyelvük él, semmi nem korlátozza a helyi katalanizmus prosperálását, sőt... Bár hivatalosan kétnyelvű az autonómia, sok esetben hiányolom az általam használt spanyolt. A katalán is úgy-ahogy értem, de mégis bosszantó, mikor ünnepeken, rendezvényeken csak katalánul beszélnek. Az Auditorium, a Palau de Musica koncertjein csak katalán nyelvű prospektus található. Nemrég azért hiúsult meg egy tervezett színházlátogatás, mert a számos lehetőség között nem találtam spanyolul előadott darabot. Amikor mindezt felvetem, a katalán ismerőseim a frankói diktatúra időszakára hivatkozva (ebben az időszakban a katalán nyelv, a nemzeti szimbólumok használatát tiltották), teljesen jogosnak tartják ezt a fajta ellentétes előjeli kompenzációt.

Tehát a katalánok jól megvannak az autonómiájukkal, saját parlamentjük, rendőrségük, független adminisztrációjuk van, mégis nagyobb függetlenségre vágnak. Ennek a legfontosabb indítéka most gazdasági eredetű kérdés: a gazdagabb Katalónia miért finanszírozza a szegényebb autonómiákat? Minél nagyobb az elvonás, annál hevesebben ellenzi a katalán az együtt maradást és veszi elő szeparációs szándékkal a

történelmi érveket. De mik ezek a történelmi érvek? Honnan származnak a katalánok? Mi az eredete Katalónia nevének? A magyarok és a jászok is képesek meghatározni az eredetüket. Mi a helyzet a katalánokkal? Ezeket a kérdéseket tettem fel igazi katalánoknak és a válaszok igen meglepőek voltak:

Oscar (szakasszisztens):

- *Nem is tudom, talán római eredetűek lehetünk, meg a név is, ...de nem biztos.*
- *De Oszkár, a rómaiak belakták majd az egész félszigetet. Akkor a spanyolok is mondhatnák azt, hogy tőlük származnak és mi lenne a különbség?*

Dra. Soley (altatóorvos):

- *Óhhhh, hát ez olyan régen volt, hogy nem is érdemes vele foglalkozni...hahaha*

Rosalía (diplomás nővér, aki nagyon katalán):

- *Doktor Kazsuba, nem ez lényeg és nem ez a kérdés. A lényeg az, hogy katalánok vagyunk és ide jött ez a rengeteg bevándorló (ezalatt értsd: spanyol), Andaluziából, Extremadurából, meg Madridból, meg innen-onnan és kevesebben lettünk mi katalánok itt a saját országunkban, mint amennyien ők vannak.*

Maria Angels (zenész, csellista):

- *Huhhhh...várj egy pillanatot.*

Kiszalad a zajos étteremből és jön vissza néhány perc múlva:

- *Felhívtam egy barátomat, aki történelem tanár és ő azt mondja, hogy...*

...és itt elkezdi sorolni azokat a hipotéziseket, amiket itt-ott az interneten is megtalálunk, mint lehetséges magyarázatokat a katalánok és a katalán név eredetére és amelyekkel kapcsolatban teljes a bizonytalanság.

Jó, akkor keressünk egy autentikus forrást, irány Katalónia Történelmi Muzeuma (Museu d'Història de Catalunya). A negyedik emeleten található könyvtár szabadon, ingyen látogatható. Olvasó nincs bent, csak a könyvtár vezetője dolgozik a papírjaival egy pult mögött. Ezzel a magányossággal korábban az Erzsébet Kórház orvosi könyvtárában találkoztam, amikor még létezett. A könyvtáros egy szimpatikus, szemüveges, nagyon készséges férfi. A kérdés számára is hasonlóképpen szólt.

Könyvtáros (Museu d'Historia de Catalunya):

- *Bizonyára tudja, hogy 12. században megalakult a Katalán és Aragón Királyság, melyet követően...*

Mondja tovább, de néhány perc udvarias hallgatás után megszakítom:

- *Señor, muchas gracias, pero...uram, köszönöm, de ezek csak történelmi tények a akkor kialakult hatalmi helyzetről, viszont nem akkor nevezték el a területet Katalóniának és engem a név eredete érdekelne. Latin források említik, hogy az arab hódítás időszakában a mórok katalánoknak nevezték azokat, akik szemben álltak a gótokkal. Létezik egy hipotézis, miszerint Catalonia neve a gót-alán (gotalan, catalan) szókapcsolatból ered...*
- *Hát ez már nehéz kérdés, de próbálok segíteni, keresnem kell néhány forrást ezzel kapcsolatban.*

Az alánok Hispaniában

Nagyon készséges volt, még sokat beszélgettünk. Megkérdezhettem volna a nevét... Kaptam néhány könyvet, melyekben számos érdekes adatra bukkantam az alánokról. Mégis a leginkább meglepő és számomra igen nagy csalódás jelentő könyv az 1987-ben kiadott 24 kötetes Enciclopèdia Catalana volt, ahol egyetlen szót, vagy adatot nem találtam az alánokról. Az oldalanként három hasábra rendezett apróbetűs szövegekben 32 sor tartozik a Vandalos (vandálok) és 4 teljes oldal a Visigodos (vizi-gótok) címszavakhoz. Pedig történelmi tény az alánok jelenléte az Ibériai félszigeten az V. században. Bemutatok két történelmi térképet az akkor időkről. Az első mutatja az alánok útját Európán, Hispanián át.

Szinte hihetetlen, hogy a második, a Katalán Történelmi Muzemben jelenleg látható demonstratív diaporama térképen a barbár törzsekkel ide érkezők között nem szerepeltetik az alánokat! A térkép nyilvánvalóan hibás.

A Jászsági Évkönyvekben számos írás található a jászokról, alánokról, vándorlásukról, rokoni kapcsolataikról. Ezek az írások és más források kimerítően foglalkoznak a jászok és az alánok iráni eredetével, az jász-alán rokonsággal. Az alán rokonok az időszámítás utáni évszázadokban, gyakran üldözöttként, máskor különböző népek szövetségeseként hatalmas területeket bejártak Európában, a megélhetés-túlélés érdekében rabló, fosztogató támadókként. A nomád alán nép harcos, mozgékony nép volt, híres a taktikus harcmódról, az erős harcosokról, a jó lovaikról, harci kutyáikról. Az időszámítás utáni évszázadok során nagyon sok fontos ütközetében szerepet kaptak. Néhány évtized leforgása alatt ott voltak a népek közötti legfontosabb csatákban Európa egymástól távoli területein. 370-ben még a Fekete-tenger keleti térségében, 378-ban a történelmi szempontból igen jelentős hadrianopoliszi csatában a mai Törökország területén, 406-ban a Rajna vidékén, 409-ben az ibériai területeken, 429-től egyes részeik Észak-Afrikában. 451-ben már a rómaiak és a vizigótok szövetségeseként jelen voltak a hunok terjeszkedését megállító hatalmas csatában a mai Franciaország területén (La Batalla de los Campos Catalaúnicos, vagy más néven Batalla de Chalons, ami a történelem legjelentősebb csatáinak egyike volt és Attila legnagyobb veresége). Ebben az ütközetben Sangiban királyuk vezetésével a római és vizigót csapatok kö-

ken. Jelentős részüket az Armórica tartományban (ma Bretagne félsziget) telepítették le, abból a célból, hogy elszigetelésükkel legyűrjék az ellenállásukat. Mások, mint ahogy a térképen is látható, a Rhone folyó vidékén (mai Rhone-Alpes) találtak letelepedési lehetőséget. Az alán harcosok a rómaiak szolgálatában még Britanniába is eljutottak, ott elsősorban az északi határvidéket és Hadrianus falát védték a skótokkal szemben. A nép másik része nem kívánt Galliában maradni és Respendial vezetésével végül Hispaniában jutott. Nyilvánvaló, hogy miután 409-ben a vandálokkal és svábokkal együtt betörték az Ibériai-félszigetre, megjelenhettek a mai katalán területeken is, hiszen a Pireneusok domborzati viszonyai miatt ott kellett átvonulniuk. A másik lehetséges útvonal a hegység nyugati oldalán huzódó tengerparti sáv.

A történészek a népvándorlásban részt vevő népek között megkülönböztetnek nomádokat (pl. a hunok) és letelepedetteket (pl. gótok). A népvándorlás korában egyetlen nép sem az államalapítás szándékával érkezett az elfoglalt területekre, de ezt megkönnyítette később a nép összetartása, egy tartósabb békét jelentő szövetség és a kereszténység felvétele. Az alánok harcokhoz szokott nomád nép volt, megosztottá vált, tartós szövetségi viszonyt nehezen teremtett és a hitvilága miatt nem közeledett a kereszténységhez. A hispániába vándorolt alánok gyakran változtatták az életterüket. Lovaik mellett a szabadban maradtak, nem foglalták el és nem lakták az ellenőrzött terület jelentősebb városait, illetve nem alapítottak saját városokat és hozzá kapcsolódó kulturát. A történészek szerint az ibériai alán jelenlét mintegy két évtizeden át úgy létezett és tűnt el, hogy semmiféle figyelemre méltó nyomot nem hagytak maguk után. Ezzel szemben a következő nagy nép, a vizigótok történelmi hagyatéka igen jól ismert. Mi történt a hispaniai alánokkal, akik a Lusitania és Cartaginense római tartományokat uralták átmenetileg? Hova tűntek, miért nincsenek nyomaik? A történelemtudomány nehezen ad választ ezekre a kérdésekre. "Eltűnésük" egyfajta misztérium. Az a kevés, amit tudunk róluk, főként a hadászattal, vadászattal, lovakkal, harci kutyákkal kapcsolatosak.

Nem vagyok történész, csupán érdekel a történelem, meg a hely ahol vagyok. Mivel nincs világos magyarázat a feltett kérdésekre, előtérbe kerülnek a hipotézisek és a logikai magyarázatok. Mint alkalmazott tudományokban jártas ember, tudom azt is, ha állítunk valamit, úgy korrekt, ha az ellenkezőjéről is bizonyítjuk, hogy nem igaz. Másrészt nagyon óvatosan kell bánni a történelmi utalásokkal. Az elfogult lelkesedés és az óvatos kétkedés egyensúlyát kell megtalálni mindazzal kapcsolatban amit olvassunk, vagy hallunk, sőt a mai video-photoshop kultúra világában még azzal kapcsolatban is amit látunk. A "hiszem, ha látom" sem minden esetben igaz ma már. Mindez érvényes a történelemkutatásra és a mai politikára egyaránt.

A történelemmel kapcsolatban a régészet az egyetlen hiteles tudomány, ami mentes a jelenségek szubjektív magyarázatától. Hol vannak a hispániai alánok régészeti leletei, amik magyarázatot adhatnának bizonyos kérdésekre? Mielőtt bemutatnék egy nagyon érdekes régészeti vonatkozást, röviden kifejttem az elképzeléseimet erről az időszakról, amikben utóbb a legújabb régészeti leletek is megerősítettek. Tényekre alapozott, de mégis szubjektív a megközelítem.

A rövid időtartamú ibériai alán “királyság” sorsa előreláthatóan meg volt pecsételve. Nem is volt valójában királyság. Hispániába valószínűleg a nép harcosabb lovas része érkezett, akik távol álltak az államalapítás lehetőségétől. Éltek a saját szokásaik szerint, míg az itt talált városok népe folytatta a korábbi római jogrend szerinti életét. A félszigeten az alánok, a vandálok és a svábok elkülönült területeken éltek, időnként egymással is harcolva. A vandálok és svábok lakták a gazdagabb, termékenyebb északnyugati területeket, míg az alánok a szárazabb déli, illetve centrális vidékeket. Az uralt terület nagyságához képest nem voltak nagyon sokan. Irodalmi vonatkozások szerint számuk talán 20-30 ezerre becsülhető, míg a vandálok megközelítőleg 80 ezren, később a vizigótok hozzávetőlegesen 200 ezren lehettek.

Behatolásuk a félszigetre erőszakos tett volt, amit a hanyatló Római Birodalom nem vett jó néven, így nemkívánatos lakóknak számítottak. Az őket követő vizigótok már római segítséggel és közreműködéssel érkeztek. Nem megölni jöttek az előttük érkezőket. Földre, életétre volt szükségük. Nem szóródtak szét a vándorlásaik során, sőt, ha csak lehetett, integrálták a kisebb népeket. Utóbb évszázadokon át prosperáló nagy királyságot alapítottak, előbb barceloniai, később toledo-i központtal, melyben a lakosság kisebbsége volt eredetileg vizigót. Királyságuk későbbi virágzása idején legfeljebb 5 millióra becsült a lélekszámuk. A vandálokkal való konfliktusuk következménye, hogy azok hamarosan átvonultak Észak-Afrikába, ahol később önálló királyságot hoztak létre. A svábok uralma a félsziget északnyugati részein megmaradt, miután egy, a vandálokkal szembeni sorsdöntő konfliktusukban a rómaiaktól kaptak erősítést. A rómaiak célja ezzel a betörő barbár törzsek közötti legnagyobb létszámú és erős vándál törzs meggyengítése volt. Utóbb a vizigót uralom soha nem terjedt ki a svábok lakta területekre. Bár többször háboruztak, azok a mai galíciai területeken fenntartották a saját fennhatóságukat. Az alánok 418-ban, csupán az uralmuk 9. évé-

ben, egy vizigótok elleni csatában elvesztették Atax nevű királyukat. A vezér halála után felajánlották a “koronát” Gunderico vandál királynak, majd 429-ben a vandálok kényszerű távozásakor az alánok egy része követte őket Afrikába. Hogy mennyien jutottak oda, erről megoszlanak a vélemények. Valószínűbb, hogy jelentősebb részük itt maradt és integrálódott a vizigótokhoz. Talán őket nevezték gót-alánoknak. Találtam egy irodalmi utalást az alán-vizigót egyesülésre, csupán félmondatban említve ezt a római telepések integrációja kapcsán. Elképzelhető kisebb visszaáramlásuk a frank területek irányába is, de ez nem lehetett tömeges az akkor még barcelonai székhelyű, északról dél felé terjeszkedő vizigótok ellenében, másrészt a frankok sem hagyták volna ezt. Tehát az “eltűnésük” leginkább lehetséges oka az asszimiláció, ami igen csak jól jöhetett a vizigótoknak, akik pontosan tudták, milyen értékes hadra fogható emberekkel volt dolguk. Ebben az időszakban, az V. század közepén, miközben a hanyatló Római Birodalom egyre súlytalanabbá vált, a vizigót királyság és a frankok állama párhuzamosan erősödött. A két fejlődő államalakulat között ütközőzóna alakult ki a Pireneusok határvidékén. Lehetséges, hogy ennek közelsége miatt választották később fővárosnak a távolabbi Toledót, Barcelona helyett. Logikus lehet a következő, hogy gót-alán katonai kontingensek tartózkodhattak ebben az ütközőzónában, ami többé-kevésbé megfeleltethet Katalónia mai területeinek. Ezáltal elképzelhető, hogy a terület neve is ebből ered. A vizigót királyok a római mintát másolták sokáig és mint ahogy a római uralkodók, nagy valószínűséggel uradalmakat, birtokokat adtak azoknak a katonáknak, akik ezt megérdemelték, és ott, ahol szolgáltak.

Tény, hogy a közös vandál-alán királyság (Rex Wandalorum et Alanorum) létrejöttével, majd utána a vandálok távozásával a hispániai alánokról szó sem esik a későbbi történelmi hivatkozásokban, míg a svábok és vandálok történelme tovább követhető. Rejtély, ahogyan eltűntek, de nem valószínű, hogy fizikailag semmisítették meg őket. Egyszerűen arról lehet szó, hogy az itt élő alánokat az integráció kapcsán elfelejtette a világ. Abból az időszakból nincs írott történelmi hagyatéék, ami velük foglalkozna. Általánosságban igaz a vizigótok államához integrálódott bármely népcsoportról, hogy a következő és későbbi évszázadokban nem sok szó esik róluk, nem egyszerűséggel csupán vizigótokként említik őket. Így nem csoda, hogy hispania akkori történelmében ez lett az eredménye az alánok asszimilációjának is. A VIII. században a muzulmán terjeszkedés eltüntette a vizigótok királyságát is, majd a IX. századtól az első asturiai királyok voltak azok, akik ellenálltak az arabok expanziójának északnyugaton, majd fokozatosan szorították vissza őket. Bár elődeik sokkal inkább a svábok voltak, az első dinasztia tagjai a gótok utódainak tekintették magukat (Dinastia de los Godos/Casa Real Asturiana).

A spanyol történelmtudományban a vizigótok királysága mindig jelentős időszaknak számított. A történelmükkel foglalkozó források nagy része, általuk a “vizigót mítosz” megteremtése már a második évezredeből származik. Említésre kerül a királyság népeinek heterogenitása, de minden a gótok névhez kötött. A Frankó diktatura alatt a vizigót királyságot a centralizmus példájának tekintve idealizálták, illetve a spanyol államiség korai megjelenésének tekintették. A diktatura időszakában 1969-

ben alapították Toledóban a vizigótok történelmét bemutató múzeumot (Museo de los Concilios y Cultura Visigótica). Mindezek ismeretében valóban meglepetés és bizonyíthatatlannak látszó hipotézis a Catalania-Catalonia-Catalunya nevére utaló Gót-alania-Cat-alania-Catalonia elmélet. Ha az alánokról nem maradt fenn semmi, hogyan lenne lehetséges, hogy egy jelentős terület őrizze a nevüket? A források többsége elveti ezt a magyarázatot, annak ellenére, hogy a XII. század elején, mikor az első írásos anyagokban említik a Catalan családnévet, elfogadott nézet volt, hogy a területen korábban gótok is éltek. A Columbia University (New York) kezdeményezésére létrehozott Enciclopedia Iranica egyértelműen a név gót-alán eredetét említi, ami, mint hipotézis, sok egyéb helyen is fellelhető, mint például Frederic Udina Martorell barcelonai nyelvész professzor könyvében (El nom de Catalunya, 1961), aki korábban az Archivo de la Corona de Aragón és a Museu d'Historia de Barcelona igazgatója is volt. Egy másik magyarázat a mai dél-franciaországi területeken élt cataros népet hozza kapcsolatba az alánokkal: Cata-Alanos. A 451-ben történt említett csata neve is erre utalhat. Az egyéb hipotézisek között szerel, már az alánok említése nélkül, a várakra való utalás: castle, vagy castlà, vagy castile, majd ezen szavak módosulása. Létezik kelta eredetre vonatkoztatás, illetve kelta uralkodók nevével kapcsolatos magyarázat és létezik egyéb ibériai törzsekre és arab eredetre való utalás is. Egy XIV századi írás a szaracénok ellen harcoló Otger Cataló legendás várúrhoz, annak mitikus alakjához és nevéhez kapcsolja Katalónia elnevezését.

Újabb régészeti adatok

Számomra a legfurcsább az alánok hispaniai történelmében az, ahogyan megszakad egy jól meghatározható időszakban. Ma pedig, például az említett múzeumi anyagban, említésre sem méltó a jelenlétük. Találtam egy régészeti forrást (bizonyára számos másik is létezik), ami az ibériai alánokkal kapcsolatban nagyon érdekes adatokat ismertet. Célzottan kerestem forrásokat, abból kiindulva, ha az alánok elsősorban katonák maradhattak, akkor a régészetük is elsősorban ezzel kapcsolatos kell, hogy legyen. Idézek egy könyvből néhány bekezdést (El tiempo de los Bárbaros. Pervivencia y transformacion en Galia e Hispania – A Barbárok kora. Túlélés és átalakulás Galliában és Hispaniában). A könyv fellelhető a www.academia.edu honlapon is. Figyeljünk az évszámra! A kiadás éve 2010 és az utóbbi két évtized archeológiai kutatásait elemzi. A fejezet címe: El registro arqueológico del “equipamiento militar” en Hispania durante la Antigüedad Tardía (A hispaniai késői ókor katonai felszereléseinek regisztere). A szerzőik Jorge López Quiroga és Raúl Catalán Ramos. A fordításom nem irodalmi igényességű, próbáltam szöveghű maradni.

“...bár Galliában az V-VI. század kardjai jól dokumentáltak, Hispániában a megjelenésük csak egy tucatnyi példára korlátozódik, amelyek felé kevés figyelem fordult, kivéve a legutóbbi publikációkat...A példák között a legrégebbi a bejai kard, ami az V. század első feléből való. Ez egy nagy méretű kard, nagyon jó minőségű, gondosan díszített, melyen drága anyagok találhatóak, mint pl. arany és drágakövek. Ezek a kardok nagyon ritkák, csak egy pár hasonló példány van egész Európában és magas ran-

gú személyek fegyvere kellett, hogy legyen...Hasonló kardok találhatóak például olyan távoli helyeken, mint Magyarország (Pannonhalma), vagy az iráni eredetű alán-szarmata népesség Fekete-tengerhez közeli necropoliszaiból származó anyagok között... mindemellett az a tény, hogy ez a kard volt az egyetlen fegyver a sírban, és jól ismert, hogy ez az alánok temetkezési szokása volt, ugyancsak megerősíti az állítást...a fegyver és az alán-szarmata kultúra kapcsolatát több kutató elismeri...”

“...a Barcelonában őrzött másik típusú tör a bejai kard jellegzetességeit viseli...és kora ugyancsak az V. század első feléhez köthető...a barbárok első törzseinek a megjelenéséhez kapcsolható...”

“...az utóbbi időben felbukkanó legjelentősebb tételek, a nemrég talált nyilhegyek között meglehetősen távoli eredetűeket lehet találni...arról van szó, hogy ehhez hasonló típusú és kidolgozású nyilhegyeket csak a nomád népeknél, az alánoknál és a hunoknál lehet találni...kevesebb, mint 5 évvel ezelőttig az ezekhez a népekhez kapcsolható hasonló íjakat és nyilhegyeket nem találtak a félszigeten, de az a tény, hogy ezek a különös eszközök a VI. századi anyagokból kerülnek ki...ezen a területen radikális változást jelent...jelezheti ezeknek a katonáknak a jelenlétét Hispaniában, de most még a bizonyítékok csekélyek, hogy ezt egyértelműsítsük...”

“...kétségtelen a különböző kulturális motivációk jelenléte (megj: utalás a vizigót korszakból származó leletekre)... mint az utóbbi évek bizonyítékai jelzik, az V. és VI. század kulturális panorámája hatalmas komplexitást mutat, távol állunk a monolitikus szemlélettől, ami kevéssel ezidáig meghatározó volt...a gót föderációval azonosítható archeológiai leletekből kikövetkeztethető az a kultúra, ami ...megfelel az integrálódott népek együttes kulturájának, beleértve a germánokat és a görög-rómaiakat. Az iráni eredetű alán-szarmata kultúra óriási hatása (sic! ,la enorme influencia’) bizonyított a különböző periódusokban...így keresni kell a további leleteket... Szintén jól dokumentált az óriási fontossága ezen népeknek, mint ahogy a temetkezési szokásaik jelzik... ami bizonyíték arra, hogy a harcosok csoportjához tartoztak. Másfelől úgyszintén igazolható az öltözetek sajátos diszítése ezeknél a csoportoknál, ...mint az ruhára varrt aranylemezek, bár úgy tűnik, hogy ezt a szokást a III. század végéig tartották meg. Mégis a Castiltierra 207-es sírjában megtalálhatóak ezek a diszítések, ami az alánok kulturáját képezte. Mindez jelzi az alán-szarmata kulturális befolyás fennmaradását a komplex vizigót kulturán belül...”

Számomra az itt talált adatok bizonyítékok arra, hogy a hispániai alánok léteztek, fennmaradtak és szerepük volt a vizigót királyságban. Kíváncsian várhatjuk ezzel kapcsolatban a további kutatási eredményeket.

Katalónia előélete: La Marca Hispanica

A vizigót állam megszűnésével, az arab emirátusok térnyerését követően már a frankok és a muzulmánok között vált fontossá egy védelmi zóna kialakítása a Pireneusok vonalában, ami a mai Katalóniát is magába foglalta. Létrehozása a 768-tól uralkodó Nagy Károly (Carlomagno) nevéhez köthető. Az itt kialakult számos grófságból és

kisebb országrésznyi uradalmakból álló ütközőzóna neve La Marca Hispanica volt (térkép: www.vegueries.com/historia/marcaESP.asp), melyet a XI. századtól már Catalunya Vella véven említenek.

Ez a formáció az eredete a katalán függetlenségi törekvéseknek, ami területi és nyelvi különállóságot hangsúlyoz. Ezzel az a probléma, hogy nem teljesen igaz és nem egyértelmű. A katalán nyelv egy sajátos átmenet a francia és a spanyol között. A nyelvet, vagy annak a módosulatait használó területek meghatározása jóval szélesebb körű, mint maga Katalónia. Ezen területek összefoglaló neve: Els Països Catalans (katalán országok). Kétségtelen, hogy a területek központja a korábbi Principat de Catalunya (Katalán Fejedelemség), barcelonai központtal, de ide sorolják a katalán nyelvet használó francia (Cataluña francesa) és aragon területeket (Catalunya aragonesa), a Baleári szigeteket – Menorca, Mallorca, Ibiza (Catalunya insular) és úgyszintén a Valenciához tartozó, illetve egészen Alicanteig lenyúló, már kissé eltérő katalán dialektust használó területeket is. Mindez kissé hiteltelenné teszi a mai Katalónia egyedüli szeparatista szándékát. Vagy mégsem? Ennek ugyanis mélyebben

gyökerező előzményei vannak. Nagy Károly halála után, egyidőben a muzulmánok gyengülésével, a “Marca Hispanica” urai között már megjelenik a függetlenedés szándéka. 952-ben Wilfredo, Barcelona grófja és a frankok között megromlik a viszony, majd az unokája Borrell gróf az első, aki kihirdeti területe függetlenségét. A Marca Hispanica néhány egyéb grófságának ellenállását legyűrve végül az egész terület mint Pricipado de Catalunya (Katalán Hercegség, vagy Fejedelemség) létezett és legfőbb ura Barcelona hercege volt.

Mégis a katalánok többsége, amikor a múltba tekint és meg kell határoznia Katalónia eredetét, a szó jelentését, inkább csak a XII. Századig, a katalán államépítés koráig “lát”, amikor Aragónia és a Katalán Hercegség egyesülésével kialakult a Katalán és Aragon Királyság, magába olvasztva Valenciát és a Baleári-szigeteket is.

Bár eltérek a jász-alán-katalán témától, ezen a ponton meg kell említeni egy fontos magyar vonatkozást. Az aragóniai I. Jaime (a “hódító” I. Jakab király) második felesége Árpádházi Jolán magyar királyi hercegnő volt, aki a későbbiekben nagy tiszteletnek örvendett Katalónia és Aragónia királynőjeként. Katalánul a neve Violant d’Hongria. A tisztelete és kultusza máig él. Castellon városában minden évben megkoszurazzák a szobrát egy helyi hagyományos népünnepély során. Számos városban terek és utcák viselik a nevét. Jolánta 1235-ben érkezett a barcelonai esküvőre. A házasságból 10 gyerek született, akik többségükben, illetve majd az utódaik, jelentős szerepet töltek be a történelem későbbi időszakaiban. A királynő fiatalon 1251-ben hunyt el fertőző betegségben és végrendelete szerint kedvelt tartózkodási helyén, Vallbona de les Monges-ben a Santa Maria Real Monasterioban temették el. A királlyal boldog házasságban élt, aki a végrendeletet tiszteletben tartotta. Ez lehet a magyarázata annak a furcsaságnak, amit nemrég láttam Monasterio de Pobletben, az aragóniai királyok legfontosabb temetkezési helyén. Egyedül I. Jakab király mellett üres a párban hozzá tartozó sírhely, ami csupán márványlappal fedett. Az idegenvezető megemlíti, hogy ez Jolanta sírhelye lenne, amit annak ellérére hagytak üresen, hogy Jakabnak más feleségei is voltak. Ugyancsak érdekességként említem, hogy az árpádházi szentek ábrázolásával is elég gyakran találkozunk Katalóniában. Barcelonában az egy évtizeden át tartó restaurációs munkákat követően 2011-ben újra megnyitották a Güell-Palotát (Palau Güell), ami Antoni Gaudi egyik legfontosabb alkotása. Gaudi művészetét kedvelőknek, különösen pedig az építészetet tanulóknak kötelező túrisztikai célpont kellene, hogy legyen. A második emeleti hálóteremben látható Árpádházi Szent Erzsébet nagy méretű freskója (Santa Isabel de Hungria), aki Güell gróf feleségének védőszentje volt.

Internetes blog: Alánok utódai?

Visszatérve az alán kérdésre, az olvasók figyelmébe ajánlom az alábbi rövid internetes blog fordítását, mint érdekességet, amit a Hispanismo.org weboldal egyik fórumán találtam az “Alánok utódai?” címmel. Az anyag az elmúlt évekből származik és Jászberény neve is megemlítésre kerül. A hozzászólások sok mindent elárulnak arról, hogy a laikus érdeklődők miként gondolkodnak, hogyan reagálnak a témára. Igyekeztem szó

szerint lefordítani a szöveget, csupán néhány helyem módosítottam a jobb érthetőség kedvéért, illetve a “megjegyzések” általam hozzáfűzött magyarázatok.

Hozzászóló: Ataces

Szeretném tudni, hogy azonosíthatóak-e Spanyolországban, Portugáliában vagy Észak-Afrikában az alánok utódai, akik a vandálokkal és svábokkal együtt törtek be az Ibériai-félszigetre és hogy valójában nyomtalanul tűntek-e el? Megemlítik a források, hogy a jelenlegi leszármazottaik a Kaukázusban élő oszétok, a középkori Alán királyság örökösei, s hogy néhány évszázaddal később létezett egy rokon nép Magyarországon, a jászok (jászberényi adatok szerint). Azt olvastam, hogy néhány portugál város alán eredetű nevet visel, mint például Alenguer, vagy Coimbra és hogy egy teória szerint Katalónia neve ugyszintén a got/cat-alan szavakból ered, de mégsem beszél senki a lehetséges utódaikról.

Hozzászóló: Gothico

Semmi nincs. Minden csak üres spekuláció. Az alánokat a vizigótok kiirtották kevéssel azután, hogy bejöttek a félszigetre és a jelenlétük a hispan földön tünékeny volt; másfelől az ide betörő négy különböző nép közül a legkevesebb nyomot hagyták maguk után.

Vicces, hogy nagyon sok idővel azelőtt, hogy egyáltalán Katalónia neve megjelent volna, néhány “cat-alan”, mint egy fantazma nép adott volna valódi nevet ennek a földnek, sőt mindazok után, hogy a terület, ahol elsősorban éltek a legkevésbé sem volt az északkeleti része a félszigetnek. Megjegyzem azt is, hogy sokkal azelőtt, hogy kialakult volna Marca Hispánica (megjegyzés: ez utalás a 8. században a frankok és az ibériai félszigetet uraló muzulmánok között, a Pireneusok régiójában, illetve részben Katalónia mai területén, a vizigót birodalom maradványaiból kialakuló hercegségekre). Azon túl botrányos, hogy pusztán nyelvészeti szempontból feltételezzünk dolgokat egy múltbeli népről, miután semmiféle írott anyag nem maradt a nyelvükről, semmi, amivel el tudnánk őket különíteni a vandáloktól, sváboktól, vizigótoktól.

Az a mánia mostanság, hogy a történelem amatőr kutatói olyan helyeken keresnek középkori gyökereket, ahonnan nem maradt semmi és ez nagy általánosságban elvakult nacionalistákat ad a szülőföldnek, ami szálnalmas dolog.

Megjegyzés: „Gothico” írása után az oldalon a következő szöveg olvasható, hozzászólói név nélkül:

Gothico, a rövidlátóságát, a mocskos és paraszti frankóizmusát nyilvánítja ki,... provokál, ...a fórum antiliberalis és antiregionalista korbácsaként viselkedik... megbízhatatlan és kiszámíthatatlan... kizárólagos, hiányán van a jó érzéseknek, homályos, zagyva, nincs személyes megszállottsága, lelkesedése, szükösek az ismeretei, rossz a modora, rossz a felfogása, epés a megjegyzése, stb.

Hozzászóló: Irmao de Cá

Mindenekelőtt üdvözlöm a fórumot! A mai Alenquer város sokkal azelőtt létezett, hogy a barbárok inváziója megtörtént volna. Az eredete a római megszállás idejére tehető és kb. a második században alapították, de akkor a neve „Lacea” vagy „Lakeia” volt. Történelmi adatok szerint a barbár jelenlét vizigót volt és nem alán. Nincs semmilyen adat, ami alátámasztaná Alenquer nevének alán eredetét. Van egy adat a 12. századból, belekeverve D. Afonso Henriques-t (megjegyzés: portugál király, 1109-1185) és egy nagy vadászkutyája nevét. Talán ebből származhat a zavar (megjegyzés: az alano español egy ritka spanyol kutyafajta, ami a történelmi adatok szerint az alánok révén került az ibériai félszigetre és bizonyíthatóan az alánok harci-, illetve vadászkutyája volt). Coimbra mai neve a római időkben létező közeli (17 km) Conimbriga városra utal. A Conimbriga név két szónak az összevonásából jön: „Conii”, ahogy nevezték a rómaiak az itt lakókat és a „briga” szó, ami magaslatot, megerősített helyet jelent, ugyan csak a rómaiak szerint.

A várost a svábok özönlötték el 468-ban. Nem maradtak itt sokáig, a vizigótok kiűzték őket. Nem hiszem, hogy az alánok itt jártak volna. Az alánok és vandálok jelenléte a mai Portugália területén nagyon rövid volt, mivel ezek a népek szinte menekülve járták be a félszigetet, más barbár népek előtt haladva, akik rájuk vadásztak. A portugálban nincs több vizigót eredetű szó, mint alán, vagy talán semmi sincs.

Hozzászóló: Val

Kedves Irmão de Cá! Talán úgy értette, hogy a “briga” képző kelta eredetű és nem római, mint pl. Segobriga (mai neve Segovia).

A helységnevek hasonlóságai furcsa következtetéseket eredményezhetnek. Nem tudom, hogy tudod-e, hogy Siberia neve Iberia nevéből ered (most csak gúlyolódok) vagy mint egy másik esetben, miután hallottam, hogy valaki a Cundinamarca nevet említette, ami egy név Bogotában, Dél-Amerikában, nem hiszem, hogy lehetne viking eredetű szó (itt a hasonlóságra utalok a Dinamarca szóval) és hogy a normandok eljutottak volna Dél-Amerikába!!!!

Kihuzzuk a gyufát azzal, ha örült következtetéseket von le az ember, mikor időnként csupán a fonetikára alapozza a megállapításait.

Hozzászóló: Irmao de Cá

Szia Val. Nagyon értem amit írtál. A Conii nép kelta-iberiai eredetű volt és a „briga” szót a rómaiak adoptálták, ezzel nevezve meg egyes helyeket. Sesimbra város neve, közel Lisszabonhoz, hasonló eredetre utal.

Hozzászóló: Rece_Ride

...és Segorbe (Castellón rérióban), ami többé-kevésbé hasonló, mint Segovia neve. Mindenhol vannak kelta eredetű helynevek.

Hozzászóló: Val

Hát igen, emlékszem, mikor kicsi voltam és mentem Segorbe városába, felhívták a figyelmemet egy táblára a város bejáratánál, amire az volt írva, hogy “Isten hozott Segorbeba, az ősi Segobrigaba”. De legalább két hasonló nevű hely kellett, hogy legyen, egy az Ibériai-félsziget közepén, egy a tengerparti Levante tartományban.

Hozzászóló: Godo

Nagyon jó, de azért szeretném tudni, ha már ilyen megbizhatatlanok a fonetikai megjegyzések és nem maradtak meg alán nevek Spanyolországban, hogy fordulhat elő, hogy a híres valenciai motoros családneve Aspar, ami megegyezik egy alán király nevével?!!!. Köszönöm és üdvözlöt mindenkinek

Hozzászóló: Alano Rex

Szia, nemrég genetikai tesztekét csináltak nekem és apai ágon olyan eredmény született, ami nagyon ritka Spanyolországban, de furcsa mód nagyon gyakori a Kaukázus egyes régióiban, elsősorban Oszétiában. Az oszétok az alánok leszármazottai... határozottan úgy gondolom, hogy az alánoknak vannak utódai Spanyolországban. Beszélhetnénk arról, amit Sykes ír a könyveiben a szülői DNS és a családnevek megjegyzéseiről (megjegyzés: Bryas Sykes az Oxfordi Egyetem humángenetika professzora, összeállította a genetikai klánok családfáját, és anyai ágon visszavezette az ember leszármazási vonalát az első közös anyáig – link: http://hu.wikipedia.org/wiki/Bryan_Sykes).

Hozzászóló: Hyeronimus

Jó napot Alano_Rex. Nyilvánvaló, hogy valami kellett, hogy maradjon az alánok után, de kevés, mint ahogy ön is említi és már nagyon felhigult ez az örökség a génjeink között.

Hozzászóló: Felix Herrero

Az alánok utódai? Lehetséges, hogy sok van, de lehetséges hogy csak egy kis százaléka a véreinknek. Lehetséges az is, hogy megtagadott ez az eredet, mivel ezáltal nem tartozhatnánk a Gótok kasztjához és a nagy királyságukhoz. Van egy elterjedt családnev Franciaországban, Portugáliában és Spanyolországban, Durán, ami többé-kevés-

---

bé hasonlóképpen hangzik a különböző nyelveken és hasonló hangzású a délkeleti török területeken, illetve Oszétiában, ami alapján meg kellene kérdeznünk, miért van ez a különös hasonlatosság ilyen távoli területek között? Nem volt nagyszámú török emigráció nyugatra, sem a kelta-ibériaiak nem emigráltak Anatoliába, később mégis miért van ez a hasonlóság, miután azt is tudjuk, hogy egyedül az alánok voltak azok a történelemben, akik ott voltak mindenütt ezeken az említett területen. A Duran név lehet alán eredetű?